

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ И СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

Световната търговска организация (СТО) работи за осигуряване на основаваща се на правила международна търговска система. Въпреки безизходното положение в търговските преговори се проучват начини за модернизиране на правилата на СТО и за справяне с новите глобални предизвикателства. Влизането в сила през февруари 2017 г. на Споразумението за улесняване на търговията доведе до нови развития в правилата за търговия на СТО. С влизането в сила на Договора от Лисабон Парламентът е съзакондател наравно със Съвета и има важна роля за наблюдаването на търговската политика.

През първите десетилетия на ХХ век проблемите, свързани с търговията, подтикнаха държавите да се впуснат във все по-сложни взаимодействия, като това създаде нуждата от платформа, която да улесни и регулира търговските отношения. Постигнатото в резултат на това през 1947 г. Общо споразумение за митата и търговията (ГАТТ) не само осигури наличието на международна кръгла маса за провеждане на обсъждания чрез създаването на многостранен подход към търговията, но установи система от международно признати правила относно търговията. Първоначалната идея беше създаването на еднакви условия за всички членове посредством „съществено намаляване на митата и други пречки пред търговията и премахване на дискриминационното третиране в международните търговски отношения“^[1].

С преминаването на международната търговия отвъд материалните стоки, така че да обхване и обмена на услуги и идеи, ГАТТ се преобразува и се институционализира под формата на Световна търговска организация (СТО). Тя беше създадена през 1995 г. в резултат на преговорите от Уругвайския кръг, като СТО обхвана в себе си предишни търговски споразумения (като самото Общо споразумение за митата и търговията, Споразумението за селското стопанство и Споразумението за текстила и облеклото), както и допълнителни общи споразумения. Най-значимите нови споразумения са Общото споразумение за търговията с услуги (ГАТС) и Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (ТРИПС). През февруари 2017 г. влезе в сила Споразумението за улесняване на търговията — първото приключено многостранно споразумение, откакто СТО е създадена. Освен това се проучват идеи относно това как да се постигнат нови развития в СТО,

[1]Споразумението ГАТТ (1947 г.), уводен параграф

които биха могли да модернизират системата, за да я направят по-ефективна и адаптивна към бързо променящата се търговска среда.

Статистиките показват ясна връзка между свободната и справедлива търговия и икономическия растеж. Създаването на СТО представлява значителна стъпка в посока на постигането на по-интегрирана и следователно на по-динамична международна система за търговия. СТО работи в посока стимулиране на свободната търговия, по-специално като гарантира, че държавите ще продължават да поддържат темпото на премахване на бариерите пред търговията в търговските преговори. Понастоящем две трети от членовете на СТО представляват развиващи се държави, което позволява на икономиките в преход и на най-слабо развитите държави да използват отворената търговия, за да напреднат в своите усилия за постигане на развитие.

МЕХАНИЗМЪТ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ТЪРГОВСКИ СПОРОВЕ

Едно от най-големите постижения на СТО е консолидирането на нейния Орган за уреждане на спорове, който разполага с правомощията да регулира търговските спорове и да прилага своите решения. Този механизъм за уреждане на спорове функционира на базата на предварително установени правила, които дават на членовете на СТО, независимо от тяхната политическа тежест или икономически успехи, възможността да внасят жалби по отношение на предполагаеми нарушения на правилата на СТО и да търсят репарации. Този механизъм доведе до намаляване на едностранните защитни мерки, към които държавите са имали склонност да прибегват преди време и които са предизвикали ответни реакции от засегнатите държави и са довеждали понякога до истински търговски войни.

Досега системата на СТО за уреждане на спорове служи да гарантира, че силните членове не вземат превес над по-слабите, и предвижда ясни правила за ответните мерки. Въпреки това системните рискове се парализират, тъй като членовете на Апелативния орган достигнаха края на своите мандати и свободните позиции не бяха попълнени.

От момента на създаването на СТО ЕС е един от най-големите потребители на неговия Механизъм за уреждане на спорове. Съюзът е бил въввлечен в 187 дела за разрешаване на спорове, 102 в качеството на ищец и 85 в качеството на ответник^[2]. При 197 други дела той е поискал статут на „трета страна“, който позволява на членовете на СТО да наблюдават споровете със замесени трети страни. ЕС, който е представляван от Европейската комисия, често се е стремил да подобри и разясни споразуменията в рамките на СТО чрез изискване на решения от нейните състави и Апелативен орган.

Европейският парламент следи отблизо развитието на споровете, в които е замесен ЕС. Комисията по международна търговия на Парламента представя своите виждания за търговските спорове чрез доклади, публични изслушвания и въпроси с искане за устен отговор до Комисията и Съвета. Такъв беше и случаят, например, със спора Еърбъс — Боинг между ЕС и САЩ.

[2]Данни, налични към 19 септември 2018 г.:
https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm

КРЪГЪТ ОТ ПРЕГОВОРИ ОТ ДОХА И ПОСЛЕДВАЩИЯТ ПЕРИОД

От 2001 г. насам членовете на СТО са ангажирани в широк кръг от многостранни търговски преговори, познати като Кръга „Доха“ или Програмата за развитие от Доха. Основната цел на този девети кръг от световните търговски преговори е развитието да бъде поставено в ядрото на световната търговска система. Преговорите от Доха се стремят да предоставят по-важна роля за развиващите се държави, тъй като тежестта на тази група в световната търговска система е нараснала неимоверно през последното десетилетие. Целта е да се засили капацитетът на развиващите се държави за извличане на ползи от международната търговия и да им се окаже подкрепа в борбата срещу бедността.

Програмата за развитие от Доха се основава на принципа за „единния ангажимент“^[3] и е все още отворена. Както и при предишните кръгове, този се стреми към допълнително либерализиране на търговията. Преговарящите са също така наточени със задачата да преразгледат търговските правила и да ги адаптират към постоянно развиващата се система на търговията по света.

Програмата за развитие от Доха се основава на три стълба:

1. достъп до пазара на селскостопански продукти (в т.ч. тарифи и субсидии), на индустриални стоки (също така обозначавано като „достъп до пазарите за неселскостопански продукти“ или „NAMA“) и на услуги;
2. правила, напр. относно улесняване на търговията или антидъмпинг; както и
3. развитие.

Независимо от това в хода на преговорите възникнаха спънки, свързани с основните въпроси, най-вече във връзка с достъпа до пазара. Най-съществените разлики са тези между позициите на основните държави с развиваща се икономика и индустриално развитите държави или блокове относно това каква форма следва да придобие международната търговска система.

ЕС подпомогна започването на широк и амбициозен кръг от преговори. Той го възприе като най-добрия начин за осигуряване на икономически растеж и печалби от развитие за всички участници, както и за създаване на възможност за постигане на необходимите компромиси. Към настоящия момент независимо от всички усилия, полагани от редица участници (в това число ЕС), успешното завършване на преговорите все още не изглежда достижимо.

С оглед преодоляване на безизходното положение от преговорите от Доха и ограничаване на протекционизма, членовете на СТО съсредоточиха вниманието си върху постигането на резултати в недотам спорни области, което спомогна в голяма степен за постигането на резултати относно целите за развитие. През декември 2013 г. беше договорен първият многостранен правен инструмент от създаването на СТО преди 22 години — Споразумението за улесняване на търговията. Две години по-късно, през декември 2015 г., беше

[3] Принципът за „единния ангажимент“ означава, че „нищо не е договорено, докато всичко не бъде договорено“.

осъществен допълнителен решителен напредък със споразумение относно правила за ограничаване на нарушаващата търговията подкрепа за износа на селскостопански продукти, област от особен интерес за най-слабо развитите държави.

Независимо от това, че не бяха толкова мащабни, колкото първоначалната програма на кръга от преговори от Доха, тези положителни развития, по-специално влизането в сила на Споразумението за улесняване на търговията през февруари 2017 г., са потвърждение за ангажимента по отношение на многостранната система за търговия. Те проправят пътя за преосмисляне на СТО с оглед разрешаването на новите световни предизвикателства в областта на търговията и подпомагат укрепването на многостранни търговски правила. Европейският парламент следи отблизо преговорите в СТО. Той прие редица доклади за оценка на етапа на развитие на преговорите.

Парламентарната конференция по въпросите на СТО, организирана съвместно от ЕП и Междупарламентарния съюз, предоставя редовно възможност за конструктивно участие (вж. по-долу за повече информация относно тази конференция). В редица случаи Парламентът е призовавал за възобновяване на преговорите, като е изтъквал значението на кръга от преговори в Доха за световната търговия и за икономическото развитие.

Парламентът е тясно ангажиран с преговорите за постигането на по-ограничени споразумения. Той изпрати делегация в Найроби и Буенос Айрес, съответно през декември 2015 г. и през декември 2017 г., която да присъства на срещите на министерско равнище в рамките на СТО. Парламентът продължава да следи развитието на събитията в СТО, особено с оглед на министерската среща на СТО, която ще се проведе в Астана през 2020 г.

ЕС И СТО

Досега ЕС играе централна роля за развитието на международната търговска система след Втората световна война. Понастоящем ЕС проучва възможността за модернизиране на СТО^[4].

Както и ГАТТ (и по-късно СТО), самият ЕС беше първоначално замислен с цел премахване на митническите бариери и насърчаване на търговията между неговите държави членки. Единният пазар на ЕС беше частично вдъхновен от принципите и практиките на ГАТТ. Съюзът винаги е бил сред основните фактори, насърчаващи ефективна международна търговия, основаваща се на принципите на правовата държава. Подобна система позволява да се гарантира, че предприятията се радват на справедлив достъп до пазара в чужбина, като по този начин подкрепя икономическия растеж както на местно равнище, така и в трети държави, по-специално в по-слабо развитите държави.

Общата търговска политика на ЕС е една от областите, в които Съюзът като такъв има пълна и изключителна компетентност. С други думи, когато действа самостоятелно в рамките на СТО, ЕС е представяван по-скоро от Комисията,

[4] Съобщение за медиите относно [цялостното виждане на Европейската комисия за модернизирането на СТО](#).

отколкото от държавите членки. Комисията води преговори относно търговски споразумения и защитава интересите на ЕС пред Органа за уреждане на спорове на СТО от името на всичките 28 държави членки. Комисията провежда редовно консултации със Съвета и Европейския парламент и докладва пред тях относно съдържанието и стратегията за многостранните обсъждания. По силата на Договора от Лисабон Съветът и Парламентът са равнопоставени съзакондатели относно въпросите, свързани с международната търговия.

ЕС прави опити да насърчава посредством СТО многостранна рамка за преговори в областта на търговията, която има за цел да допълни и евентуално да замени двустранните споразумения. Независимо от това безизходицата по време на кръга от преговори от Доха и фактът, че останалите търговски партньори са прибягнали към двустранни споразумения, принудиха ЕС да преразгледа частично своята дългогодишна стратегия и да се върне към регионалните и двустранните преговори.

Настоящата безизходица в рамките на СТО е също така знак, че международната търговска система се е променила драматично през последните 20 години. Системата се разви с нови участници — основно страни в преход и развиващи се страни — играещи централна роля. Либерализацията на международната търговска система донесе ползи за някои от развиващите се държави, които познаха безпрецедентен икономически растеж в дългосрочен план. ЕС е наясно с тази нова динамика. Той е посочил необходимостта да се стигне по-далече от подхода за водене на преговори от последните години и да се направи опит за по-иновативни подходи за преодоляване на все по-голямото значение на регулаторните въпроси в сравнение с тарифите.

ПАРЛАМЕНТАРНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ВЪПРОСИТЕ НА СТО

Парламентарната конференция по въпросите на СТО се организира съвместно от Европейския парламент и Междупарламентарния съюз (МПС) и има за цел укрепването на демокрацията в международен план чрез внасянето на международно измерение в многостранното търговско сътрудничество.

Първото официално заседание на парламентаристите в рамките на СТО беше проведено по време на срещата на министерско равнище в Сиатъл през декември 1999 г. През 2001 г. Европейският парламент и МПС се договориха да обединят усилията си и да дадат егидата си за парламентарно заседание по време на Конференцията на СТО в Доха. По време на това заседание бяха положени основите на това, което се превърна в Парламентарна конференция по въпросите на СТО.

Конференцията предвижда форум, където парламентаристи от целия свят да разменят мнения, информация и опит по въпроси, свързани с международната търговия. Участниците наблюдават дейностите на СТО; насърчават ефективността и справедливостта на СТО; се застъпват за прозрачността в процедурите на СТО; работят за подобряване на диалога между правителствата, парламентите и гражданското общество; оказват въздействие върху посоката на разискванията, водени в рамките на СТО; и

засилват капацитета на националните парламенти по въпросите, свързани с международната търговия.

Парламентарната конференция по въпросите на СТО заседава веднъж годишно, както и по време на министерските конференции на СТО. Последното заседание се проведе в Буенос Айрес на 9 и 10 декември 2017 г.

Susana Mendonça
04/2019

